

TÜRKİYE'DE YURTTAŞ GAZETECİLİĞİ BAĞLAMINDA İNTERNET HABERCİLİĞİ: BIANET ÖRNEĞİNDE KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİYLE İLGİLİ HABERLERİN ANALİZİ

Tezcan Özkan Kutlu* - Onur Bekiroğlu**

ÖZET

Bu çalışmada, hem alternatif bir gazetecilik pratiği için olanaklar barındırması hem de internet haberciliğine örnek teşkil etmesi bakımından bianet.org adlı haber sitesi yurttaş gazeteciliği bağlamında incelenmektedir. Çalışma kapsamında bianet.org sitesindeki, yurttaş odaklı gazetecilik pratikleri İstanbul'daki kentsel dönüşüm projesi ile ilgili haberler üzerinden ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada bianet.org'da konuyla ilgili yer alan 34 haber söylem analizi kullanılarak çözümlenmiştir. İncelenen haberlerin, ağırlıklı olarak kentsel dönüşüm projesinden etkilenen yurttaşların bakış açılarını ve yaşadıkları olumsuzlukları merkeze koyan bir söylem aracılığıyla kurulduğu bulgulanmıştır. Buna koşut olarak haberlerde durum tanımlamaları, akredite nitelikteki kaynaklar yerine mahalle sakinleri ve onlara destek olanların açıklamaları üzerinden kurulmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu projenin yurttaşları merkeze koyan bir bakış açısıyla haberleştirildiği, bianet.org internet sitesinin alternatif ve eleştirel bir haber söylemi kurmaya çalıştığı söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Yurttaş gazeteciliği, internet gazeteciliği, alternatif medya.

INTERNET JOURNALISM IN THE CONTEXT OF CIVIC JOURNALISM IN TURKEY: ANALYSIS OF THE NEWS ON URBAN TRANSFORMATION PROJECT IN THE EXAMPLE OF BIANET

ABSTRACT

In this study, a news web site; namely, bianet.org is examined in the context of civic journalism with regard to both its including potentials for an alternative journalism and its serving as a model for Internet journalism. Within this study, journalism practices focused on citizens on bianet.org are tried to put forward through the news on urban transformation project in Istanbul. In this research, 34 news on bianet.org related to the subject is analyzed by applying discourse analysis. It is discovered that the news examined is framed through a discourse which is predominantly focused on the perspectives of the citizens affected by the urban transformation project and the problems they experienced. Correspondingly, instead of case definitions and accredited resources, the news is constituted through community dwellers and comments of those who support them. In this context, it can be claimed that the so-called project has been turned into news with the perspective putting the citizen at the center, bianet.org web site tries to construct an alternative and critical news discourse.

Keywords: Civic journalism, internet journalism, alternative media,

GİRİŞ

Alternatif medya arayışlarında farklı gazetecilik anlayışı ve pratiklerine işaret eden yurttaş gazeteciliği, medyadaki tekelleşme ve okuyucuların medyaya güven kaybı gibi nedenlerle ortaya çıkmıştır. Liberal demokrasi anlayışı çerçevesinde medyaya atfedilen dördüncü güç olma niteliği, yurttaş gazeteciliği bağlamında beşinci kuvvet olarak yurttaş odak noktasına

koymakta ve gazetecilik pratiklerini de bu anlayış üzerine kurmaktadır. Bu bağlamda yurttaş gazeteciliğinin, yaygın ve yerel ölçeklerde medya ve gazetecilik pratikleri açısından alternatif bir yön de barındırdığı söylenebilir.

İletişim teknolojileri açısından internet, araç ve ortam olarak sunduğu imkânlar ile ön plana çıkmaktadır. İnternet teknolojisi de hem medya

* Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi

** Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

profesyonelleri hem de sıradan yurttaşlar için alternatif bir iletişim ve gazetecilik mecrası olma anlamında önemli olanaklar ve potansiyeller taşımaktadır. Bu potansiyellerin hayata geçmesi ise internet ortamındaki iletişimin ve gazetecilik pratiklerinin icra edilmesi ile koşut bir nitelik taşımaktadır.

İnternet ortamının ve internet gazeteciliğinin alternatif bir iletişim mecrası ve gazetecilik pratiği yönündeki potansiyelleri ile bağlantılı olarak alternatif medya; toplumsal, siyasal, iktisadi, kültürel bağlamlarda medyadaki yerleşik ve egemen söylemin yerine seslerini duyuramayan, temsil edilemeyen ya da yanlış temsil edilen kesimlere, gruplara vb. alan açan bir ortam ve gazetecilik pratiğini ikame etmeyi amaçlamaktadır. Bir başka ifadeyle alternatif medya, egemen medya ile hâkim gazetecilik norm ve pratiklerine bir parantez açmakta ve alternatif iletişim ve temsil biçimleri ile gazetecilik pratiklerine işaret etmektedir.

Yurttaş gazeteciliği, internet haberciliği ve alternatif medyanın söz konusu kesişme noktalarından hareketle; çalışmada Türkiye’de yurttaş gazeteciliği bağlamında internet haberciliği, bianet.org örneğinde incelenmektedir. Bu bağlamda araştırma kapsamında İstanbul’da belirli yerleşim mekânlarını içine alan kentsel dönüşüm projesi ile ilgili haberlerin hangi söylem pratikleri aracılığıyla inşa edildiği incelenmeye çalışılmaktadır.

1. YURTTAŞ TALEPLERİNİN SÖZCÜSÜ: YURTTAŞ GAZETECİLİĞİ VE TEMEL İLKELERİ

ABD’de medyanın egemenlerin sözcüsü haline dönüşmesi şeklinde özetlenebilecek durumuna bir tepki olarak 1990’lı yıllarda ortaya çıkan yurttaş gazeteciliği, bir kamu kuruluşu olan Pew Center’in katkılarıyla hayata geçen bir gazetecilik formu olarak gelişmeye başlamıştır. Yurttaş gazeteciliğinin özellikle ABD’de ortaya çıkması; medyada tekelleşme, ticarileşme, apolitikleşme gibi olguların en yoğun olarak burada yaşanmasına bağlanabilmektedir (Duran 2003: 85-88, Cangöz 2003: 102).

Özellikle yerel medya açısından önemli potansiyeller barındıran yurttaş gazeteciliği, gazetecilik anlayışı ve pratikleri ile ana akım medya-

nın gazeteciliğinden farklılaşmakla birlikte egemen gazetecilik anlayışını ve medyanın durumunu kökten dönüşüme uğratacak bir proje olarak da değerlendirilmemelidir. Buna koşut olarak yurttaş gazeteciliği, medyanın mevcut yapısına bir refleks olarak gelişen, iyi niyetli ve reformcu nitelikleri taşıyan bir gazetecilik türü olarak irdelenebilmektedir (Duran 2003: 89).

Bu bağlamda, literatürde kamusal gazetecilik (public journalism), yurttaş gazeteciliği (civic journalism) veya kimi zaman da topluluk bağlantılı gazetecilik (community-connected journalism) olarak geçen bu gazetecilik anlayışının ve biçiminin ortaya çıkışında etkili olan birtakım faktörlerden söz edilebilmektedir. Bunlar; “ABD’de demokrasi yönündeki kaygıların artması, medya alanındaki yoğunlaşma ile bunun gazetecilik pratikleri üzerindeki etkisi, iletişim teknolojisindeki gelişmeler” şeklinde sıralanmaktadır (Uzun 2006: 633-642).

Yurttaş gazeteciliği, vatandaşların eğitilebilmeleri için gereksinim duydukları konular ile güncel olaylar hakkında haberler üretmeyi, şehir ve yurttaşlık ile ilgili kararlar alınmasını, buna yönelik olarak diyalog ve faaliyetlerin sağlanmasını ve demokrasi anlayışı içerisinde vatandaşların sorumluluklarını harekete geçirecek geliştirmeyi hedeflemektedir (Shaffer 2004).

Pek çok gazeteci, haberleri anlaşmazlık, çatışma, ihtilaf gibi konular üzerinden değerlendirmektedir. Yurttaş gazeteciliği ise bu noktada haberin tarifini genişletmek için çabalamakta ve okuyucuları daha fazla ilgili kılmak için haber yapma çerçevesini yeniden düzenlemektedir. Buna paralel biçimde yurttaş gazeteciliği, haberde dengenin yeniden tanımlanması için de çalışmaktadır. Yurttaş gazeteciliği, haber üretim sürecine okuyucuları dâhil etmek için giriş noktaları vermekte ve ipuçları sağlamaktadır. Böylelikle yurttaş gazeteciliği, gazeteciler ile vatandaşlar arasında etkileşimlerin gerçekleşmesi yönünde teşvikte bulunmaktadır (Shaffer 2004).

Lambeth (1998: 118), yurttaş gazeteciliğinin işleyişine de işaret eden birtakım hedeflerini şu şekilde irdelemektedir:

1. Haberlerin üretilmesi sürecinde neyin haber yapılacağına yönelik seçme özgürlüğünü korurken dahi yurttaşların fikirlerini ve hikâyelerini sistematik bir biçimde dinlemek.
2. Topluluklar ile ilgili önemli meseleler üzerine haber yapılırken bunların alternatif yollarından çerçevenme biçimlerini araştırmak.
3. Yurttaşları tartışmaya teşvik etmek ve meselelerin kamusal bir anlayışla inşa edilmesi açısından en yüksek şansa sahip olan haber çerçevelerini seçmek.
4. Kamunun önemli sorunları üzerine haber yapılırken olası çözümlerin kamusal bilgisini ve alternatif davranış tarzlarına hizmet eden değerleri geliştirecek biçimde inisiyatif almak.
5. Kamuyla nasıl daha iyi ve daha güvenilir bir biçimde iletişim kurulacağı noktasında süregelen ve sistematik bir dikkat göstermek.

Yurttaş gazeteciliğine yönelik eleştirilerde, söz konusu hedeflerin yeni olmadığı belirtilmektedir. Aslında bu hedefler, Hutchins komisyonunun raporunda yer alan bazı bölümler ile paralellik taşımaktadır. Örneğin bu raporda, özgür bir basın “günün olaylarını anlamlı bir bağlam içerisinde doğru ve kapsamlı biçimde” açıklaması; “yorum ve eleştirilerin değişimi için bir forum” işlevi görmesi gerektiği gibi konular tartışılmaktadır. Ayrıca, basının “toplumun bileşenleri olan grupların temsili bir resmini” sunması, “toplumun hedef ve değerlerini” anlatması ve “günlük bilgilere tam erişim” sağlaması gerektiği gibi konular da irdelenmektedir (Lambeth 1998: 118).

Blazier ve Lemert (2000: 72-74) de aynı zamanda yurttaş gazeteciliğinin karakteristikleri olan ve bu gazetecilik formu içerisinde olması beklenen bazı eğilimlere işaret etmektedir. Buna göre; gazetenin kendi personeli tarafından yazılan ve yerel halkı ya da kamuoyunu ilgilendiren konuları kapsayan haber metinleri, yurttaş gazeteciliğinin/kamusal gazeteciliğin yükümlülükleri içerisinde yer almaktadır. Bu gazetecilik anlayışında haber kaynakları, ağırlıklı olarak yurttaş organizasyonları ya da bağımsız bireylerden oluşmalıdır. Bir başka anlamıyla bu durum, daha sık ya da daha belirgin bir biçimde gerçekleşmelidir. Yurttaş gazeteci-

liğinde haber içerisinde olayların nasıl ve nedeni hakkındaki tematik bilgiler, sorunları anlamak için bağlamsal bir çerçeve sağlayacak nitelikte yapılandırılmalıdır. Çünkü bunlar, vatandaşların söz konusu olay ya da sorun ile daha geniş bir bağlamda bağlantı kurmasına yardımcı olmaktadır. Buna koşut olarak, habere konu olan olay veya sorunun tarihçesi de tarihsel bağlama işaret etmekte ve ekonomik, politik, sosyal ve kültürel arka planlara gönderimde bulunmaktadır. Yurttaş gazeteciliğinin/kamusal gazeteciliğinin bir diğer önemli gerekliliği, haberin kapsamının çözümler hakkında bilgi içermesi ve böylelikle yurttaşlara sorunları kontrol altına alabilmek için olanak tanımasıdır. Katılımcı ve müzakereci süreçleri kolaylaştırıcı bir gazetecilik anlayışı olarak yurttaş gazeteciliği, mobilize edici bilgiyi içermelidir. Yurttaş gazeteciliği bağlamında bir başka önemli nokta ise seçim kampanyaları haberlerinde, at yarışları gazeteciliği biçiminde habercilik anlayışı ve adayın karakterine odaklanmak yerine soruna ve adaya vurgu yapılmasıdır.

Temel ilkeleri değerlendirildiğinde yurttaş gazeteciliği; öncelikle haber üretim sürecinde konuyla ilgili mümkün olduğu kadar çok haber kaynağına ulaşılmasını ve tüm bu kaynakların görüşlerine başvurulmasını esas almaktadır. Bu yapılırken ise rutin resmi bakış açısının aktarılması yerine yurttaşların, okurların ve dolayısıyla toplumun bakış açısının yansıtılmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. İkinci önemli noktada, devamlılık niteliği taşıyan uzun vadeli bir habercilik anlayışı çerçevesinde haberin oluşum süreci ön plana çıkartılmaktadır. Bu doğrultuda, yurttaşların yapılan haberleri kendi haberleri olarak hissetmelerini sağlamak amacıyla vatandaşlar haberin oluşum sürecine dahil edilmekte, haberle ilgili vatandaşlarla sık sık temasa geçilmekte ve böylelikle vatandaşlar hem yapılan haberleri kendilerine ait olarak algılamakta hem de haberin oluşturulması sürecinde aktif bir rol almaktadırlar. Bir diğer temel ilke kapsamında ise yapılan haber ile tayin edilen hedefe ulaşmak için haberin takibi ve yayınlanmasına sürekli olarak devam edilmektedir. Yurttaş gazeteciliği, bu noktada kamu çıkarı gerçekleşinceye kadar faaliyetlerini sürdürmekte ve “yurttaş taleplerinin sözcülüğünü” üstlenmektedir (Duran 2003: 89-93).

Sonuç olarak, yurttaş gazeteciliğinin temel nitelikleri şu şekilde sınıflandırılabilir (Cangöz 2008: 137-143):

- Haber anlatısını 5N+1K’nın ötesine taşımak.
- Akredite haber kaynaklarından bağımsız hareket edebilmek.
- Haber kaynaklarını nicel olarak genişletmek.
- Halkı habere dahil etmek (demokratik açılım anlamında).
- Sadece kent (merkez) odaklı değil çevre kasaba - köy odaklı habercilik.
- Halkın gözü, kulağı ya da sesi olmak yerine, sesini bizzat duyurmasına olanak sağlamak.
- İnsani değerleri ön planda tutan habercilik anlayışını benimsemek: Bölgesel, etnik, dinsel, cinsel vs. ayrımcılığın önüne geçmek.
- Medya ortamlarını halkın sorunlarının tartışılabilirliği kamusal alanlara dönüştürmek.

2. ALTERNATİF MEDYA OLARAK İNTERNET GAZETECİLİĞİ

Literatürde yaygın dışı medyayı adlandırma konusunda farklı tanımlamalar yer almakta; bunlar arasında bağımsız medya, alternatif medya, radikal medya, toplumsal hareket medyası ya da toplum medyası gibi adlandırmalar ön plana çıkmaktadır (Downing 1984, Bailey ve ark. 2008: 5, Çelenk 2008: 14). Bu çalışmada ise, özellikle bilinenden farklı/yeni ve başka bir seçenek/karşıt olma durumunu anlatan “alternatif medya” kavramsallaştırması kullanılmaktadır.

Anaakım/yaygın medya kurumları ve bağlantıları dışında konumlandırılan alternatif medya (Couldry ve Curran 2003: 7) arayışlarına ilişkin olarak yapılan tartışmalarda sıklıkla genel anlamda yeni iletişim teknolojilerine özelde ise internete ve internetin sunduğu olanaklara göndermede bulunulmaktadır (Curran 2003: 227-24, Bennet 2003: 17-35). İnternet önceleri enformasyonunun hedef kitleye ulaştırabileceği yeni bir araç olarak düşünülmüşse de, kendine özgü nitelikleri sayesinde, sadece mevcut kitle iletişim araçlarından çıkan enformasyonun yayılmasına olanak veren bir araç olarak kalmamıştır. İnternet aynı zamanda enformasyonun yeniden üretildiği ve yeni biçimlerle sunu-

labildiği bir ortam haline gelmiştir (Karaduman 2003: 139). Bu noktada, yeni iletişim teknolojilerinin demokratik potansiyeline vurgu yapılırken, aynı zamanda geleneksel gazetecilikteki dönüşüm, yeni ve farklı bir gazetecilik anlayışı da gündeme gelmektedir (Curran 2003: 234-235).

Günümüzde internet ve dijital teknolojilerin geldiği nokta geleneksel gazetecilikte de kırılmalar yaşanmasına neden olmuş, kendine özgü dinamikleriyle yepyeni bir gazetecilik anlayışını da doğurmuştur. Online ya da internet gazeteciliği olarak adlandırılan bu yeni gazetecilik türünü geleneksel gazetecilikten farklılaştıran nitelikleri ise şunlardır (Karaduman 2003: 143):

- Haberi çok hızlı bir biçimde verebilmesi ve sürekli güncellenmesi.
- Okurun habere 24 saat istediği zaman ulaşabilmesi.
- Multimedya temelinde ses-grafik-görüntü dosyalarını kullanabilme.
- Arşivdeki haberlere kolayca tekrar ulaşılma ve istenilen haberi saklama/depolama.
- Okurla interaktif etkileşim, geri besleme yorum alabilme.
- Haberle ilgili konularda web sitelerinin linklerinin verilmesiyle, arka plan bilgilerine kolaylıkla ulaşılma.
- Diğer medyada yer almayan farklı haberleri bulabilme.

Bugün gelinen noktada, internet gazeteciliği adı altında iki farklı habercilik uygulamasıyla karşılaşmaktadır (Törenli 2005: 208). Yazılı basının internet ortamındaki “sayısal” sürümleri olan online gazeteler ile sadece internet üzerinden “online” yayınlanan ve haberleri olanaklar elverdiği ölçüde güncel tutulmaya çalışılan, haber içeriklerinin öyküsel niteliği yanında site içi ve dışı bağlantılarla internet ortamında gezinti yapma alışkanlığındaki izlerkitlenin haber içerisinde gezinebilmesine olanak sağlayan haber sunum biçimlerinin de kullanıldığı online haber siteleri ya da diğer adıyla haber portalları. Bunlar içerisinde online gazeteler daha çok geleneksel versiyonun internet ortamına aktarılması ile sınırlı kaldığı için alternatif medya potansiyeli taşıyanların haber portalları olduğu söylenebilmektedir.

3. BİA (BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI) VE “BİANET.ORG”

Türkiye örneğinde bakıldığında; yurttış gazete-cililiğinin hem irdelenmesi hem de uygulama alanı bulması bakımından önde gelen bir yapılanma olarak Bağımsız İletişim Ağı (BİA) dikkat çekmektedir. Inter Press Service (IPS) İletişim Vakfı, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğı ile Türk Tabipler Birliğı'nin 1996 yılında başlayan ortak çalışmaları neticesinde Bağımsız İletişim Ağı, 1997 yılında faaliyete geçmiştir. BİA; 12 yerel gazete, 6 yerel televizyon ve 56 yerel radyonun imzaladığı bir bildirge ile kurulurken, burada ortaya koyduğu ilke ve amaçları benimseyen yerel medya kuruluşlarını internet teknolojisi vasıtasıyla ortak haber üretimi ve dağıtımını konusunda iş birliğı içerisinde sokmayı amaçlamıştır (Tokgöz 2001: 32).

Böylelikle medyadaki teksesliliğe karşı “sivil toplumun kendini ifade edebilmesinin aracı olarak yerel medyanın güçlenmesini” hedef olarak tayin eden BİA, yerel medyanın ekonomik, siyasal ve yasal zorluklar karşısında kendi ayakları üzerinde durabilecek bir konuma gelmesini istemektedir (Alankuş 2003: 5-6).

BİA, “yaygın medya karşısında yerel medyanın vazgeçilmezliğı” ve “yerel medyanın yaygın medyadan farklı ve genel geçer olana alternatif olması gerektiğı” konusunda iki önemli tespit yapmaktadır. Bağımsız İletişim Ağı, içeriğın zenginleşmesi, haberciliğın daha iyi noktalara ulaşabilmesi ve yerelliğın yanında daha geniş kapsamlı bir perspektif oluşturabilmek amacıyla özellikle internet teknolojisinin sunduğı olanaklardan yararlanarak yerel gazeteler, yerel radyo ve televizyonlar arasında haber ile program üretimi ve paylaşımı noktasında yatay dayanışma ağlarını hayata geçirmektedir (Alankuş 2003: 12).

Buna yönelik olarak da Bağımsız İletişim Ağı'nın internetteki sitesinde sunulan haber, yazı, fotoğraf, karikatür vb. her türlü içerikten yerel medyanın, artı bir maliyet yükü olmadan sadece kaynak göstermek suretiyle faydalana-bilmesine imkân verilmektedir. Dolayısıyla hem haber alma hem de bunu yaparken internet teknolojisinin sunduğı olanaklar ile herhangi bir ücret-telif yükümlülüğü altına gir-

meme açısından yerel medya için önemli bir destek oluşturulmaktadır (Atabek 2003: 73-74).

Bağımsız İletişim Ağı'nın internet yayıncılığı ayağıını bianet.org isimli internet sitesi oluşturmaktadır. 2000 yılında Avrupa Birliğı tarafından desteklenen projenin internet yayıncılığı ayağıını oluşturan bianet.org internet sitesi de bu tarihte yayına başlamıştır. “bianet”in yanı sıra; yerel medya eğitim seminerleri, yerel radyolar için radyo programları, hukuki sorunlar yaşayan gazeteciler için hukuksal destek birimi, gazetecilik öğrencilerine yönelik eğitim programları BİA'nın çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen önemli diğere projelerdir. Ayrıca BİA, gerçekleştirilen eğitim programları ve projeler dolayısıyla elde edilen bilgileri habercilik eğitimi literatürüne sokan kitap dizileri de yayınlamaktadır.

BİA koordinatörü Ertuğrul Kürkçü (2009: 200-207), *bianet*'i açıklarken, ticari nitelik taşıması ve hiçbir siyasal iktidar odağıyla bağlantılı olmaması anlamında “bağımsız medya” kavramlaştırmasını kullanmayı tercih ettiğini belirtmektedir. BİA eğitim danışmanı Sevda Alankuş (2009: 10) ise *bianet* 'in hem politik ve etik olarak sorumlu habercilik anlayışı hem de buna göre biçimlenen örgütlenmesiyle yaygın medyanın temsil ettiklerinin ötesine geçmeyi hedefliyor olmasından dolayı başka türlü haber okumak isteyenler için “alternatif” bir mecra ve medya örneğı sayabileceğine işaret etmektedir. Alankuş (2007: 15)'a göre, BİA/bianet bağımsız haber sitesi olmanın ötesine geçip, alternatif bir gazetecilik okuluna dönüşmüş durumdadır.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma kapsamında bianet.org örneğinde yurttış gazeteciliğı bağlamında kentsel dönüşüm projeleri ile ilgili haberlerin hangi söylem pratikleri üzerinden inşa edildiğini incelemek için Teun A. van Dijk'ın söylem analizi modeli kullanılmıştır.

van Dijk, “haberi bir tür olarak değil, bir söylem olarak” değerlendirmektedir. Dolayısıyla haber söylemi, var olan egemen söylemlerin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır (Tokgöz 2003: 183). Bu bağlamda haber üretim süreci içerisinde toplumsal güç/iktidar ilişkilerinin nasıl

kurulduğunun anlaşılabilmesi için haber söyleminin oluşumunu etkileyen şu dört boyutun dikkate alınması gerekmektedir (İnal 1996: 95-96):

1. Haberin söylemi, gazeteciliğin günlük rutin ve pratikleri içerisinde oluşmaktadır. Buna göre, haberciliğin zamansal, mekânsal ve mali sınırlılıkları aşmaya ya da en aza indirmeye yönelik bir iş olarak örgütlenmesi bu bağlamda etkili olmaktadır.
2. Haberin söylemi, gazetecilere atfen çerçevesi çizilen profesyonizm ideolojisi içerisinde oluşmaktadır. Bir başka anlatımla, basının tecimsel karakteri ve yatay ve dikey tekleşme gibi olgular ile birlikte gelişen birtakım gazetecilik normları, haber söyleminin biçimlenmesinde etkili olmaktadır.
3. Haberin söylemi, haber metninin de içinde üretildiği somut tarihsel koşullar ve üretim anı ile belirlenmektedir. Buna göre, toplumsal yapılanmanın belli bir anındaki siyasal, ekonomik güç ve iktidar ilişkileri haber metninin üretimine de yansımaktadır.
4. Haberin söylemi, medyanın ekonomi politikasına bağımlı olarak yapılanmaktadır. Bu durum ise bir taraftan çeşitliliği sınırlayarak benzeşmeye yol açarken diğer taraftan da daha çok satan konuların seçilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Söylem analizi modeli, makro yapı ve mikro yapı olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Makro yapı bölümünde tematik ve şematik unsurlar çözümlenmektedir. Tematik çözümlenme kapsamında üst başlık, başlık, alt başlık ile spot ve haber girişleri incelenmektedir. Şematik çözümlenme ise durum ve yorum bölümlerinden oluşmaktadır. Durum ve yorum bölümlerinde ana olayın sunumu, sonuçlar, ardalın ve bağlam ile haber kaynakları ve habere konu olan olayın taraflarının değerlendirmeleri ele alınmaktadır. Mikro yapı çözümlenmesinde ise sentaktik, bölgesel uyum, kelime seçimleri ve haberin retorikliği incelenmektedir (van Dijk 1988: 15-16).

İstanbul’daki kentsel dönüşüm projesi ile ilgili haberlerin seçiminde, bu konunun yurttaş gazeteciliğinin temel kriterleri içerisinde de yer alan

kent ve semt merkezli bir niteliğe sahip olması ve bu yönüyle yurttaşları/mahalle sakinlerini yakından ilgilendiren ve etkileyen bir konu olması etkili olmuştur.

Bianet’te haberler seçilirken öncelikle sitenin arama motorunda “kentsel dönüşüm projesi” yazılarak yapılan arama sonucunda bakılan haberler incelenerek, bunlar içerisinde kentsel dönüşüm projesini odağına alan haberler değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada buradan elde edilen haberler ile bianet ana sayfasının sağ alt kısmında yer alan kentsel dönüşüm projesiyle ilgili sesli fotoröportaj dizisi dâhil olmak üzere toplam 34 haber söylem analizine tabi tutulmuştur.

5. MAKRO YAPISAL ÖZELLİKLER

5.1. Tematik Çözümleme

5.1.1. Başlıklar

Tematik çözümleme kapsamında ilk olarak ele alınan başlıklar ve haber girişleri aracılığıyla haberin temasının öğrenilmesi mümkün olmaktadır (Özer 2009: 90). Araştırma kapsamında bianet’te incelenen haberlerin başlıklarında dikkati çeken en önemli nokta, habere konu olan kentsel dönüşüm projesinin başlıklarda olumsuzlanmasıdır. Başlıklarda kentsel dönüşüm projesinin olumsuz yönleri, bu projeden etkilenen mahalle/semte sakinlerinin perspektifiyle öne çıkarılmıştır. Mahalle ve semtlerin sakinlerinin yaşadığı ve yaşayacağı olumsuzluklara dikkat çekilmiştir. Bir başka ifadeyle, söz konusu proje açısından ele alındığında; etkileyenlerin değil etkilenenlerin bakış açısının haber başlıklarında hâkim olduğu söylenebilmektedir.

Buna koşut olarak başlıklarda, kentsel dönüşüm projesi bağlamında akredite kaynak niteliğinde kurum ve kişilerin yerine ağırlıklı olarak halkın/semte ve mahalle sakinlerinin odağı alındığı görülmektedir. Dolayısıyla incelenen haberlerin başlıklarında konu kapsamında egemen/hâkim söylemlerin durum tanımlarının yerini muhalif söylemlerin durum tanımlarının aldığı değerlendirilebilir. Çünkü başlıklarda kentsel dönüşüm projesi kapsamındaki uygulamalar ve ayrımcılık ile bu projenin getireceği sonuçların olumsuzluklarına

dikkat çekilmektedir. Ayrıca başlıklarda mahalle ve semt sakinleri ile onlara destek verenlerin, bu projeye yönelik olarak karşı çıkış niteliğindeki söylem ve eylemlerine de işaret edilmektedir.

Bu bağlamda, yurttaş gazeteciliği açısından değerlendirildiğinde; yurttaş odaklılık, akredite haber kaynaklarından bağımsız hareket edilebilmesi, halkın habere dahil edilmesi ve bizzat sesini duyurabilmesi gibi birtakım niteliklerin de incelenen haberlerin başlıklarında yer aldığı görülmektedir. Örnek olarak verilebilecek haber başlıkları şu şekildedir:

Kentsel Dönüşüm Tasarısı Geri Çekilsin (31.03.2005).

Kentsel Dönüşüm: Toplumsal Dışlama, Yok Sayma (20.08.2005).

Kentsel Dönüşüm Değil, Barınma Hakkı (29.08.2005).

Evimizi, Tarihimizi, Kültürümüzü Yıkmayın (15.07.2006).

İktidar Evlerimizi Elimizden Alıyor (17.03.2007).

Yok Edilmesin Diye 40 Gün 40 Gece Sulukule (22.03.2007).

Bu İş Düzeltmezseniz Size Oy Yok (23.06.2007).

Belediye Çok Ortaklı Komisyonu Reddetti (30.06.2007).

Kentsel Sterilizasyon: Önce Dönüştürelim de! (04.08.2007).

Evleri Yıkıldı, Okula Bir Saat Yürüyorlar (18.10.2007).

Başbüyük Halkı Barınma Hakkına Sahip Çıkıyor (21.03.2008).

Mahallede Hayat Var: Sulukule Futbol Turnuvası Devam Ediyor (18.06.2008).

Manu Chao Konserine "Sulukule Susmayacak" Yazılı Tişörtle Çıktı (20.08.2008).

"Sulukule'de Yıkım Can Güvenliği Gözetmeden Sürüyor" (28.08.2008).

Kentsel Dönüşüm: Zenginlerin Yoksulları Kontrol Etme Projesi (09.09.2008).

Kentsel dönüşüm Kışkacında İstanbul Yoksulları (15.05.2009).

Tarlabaşı'nda Rantsal Kuşatma (13.05.2009).

Sulukule'de Kentsel Dönüşüme Yakalanan Hayatlar... (17.06.2009).

Gogol Bordello Sulukule için Söylüyor: Uyanır Komşunu! (17.08.2009).

Bu genel tablonun yanında akredite kaynak olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Mesken ve Gecekondu Müdürlüğü tarafından yapılan açıklama üzerine kurulan bir haber de bulunmaktadır. Söz konusu haberin başlığı ise *"En Büyük Yıkım Okmeydanında Olacak (15.07.2005)"* biçimindedir.

İncelenen haberlerin başlıklarından bazılarında Roman kimliği üzerinden gerçekleşen bir ayrımcılığa da gönderme yapılmaktadır. Bir başka anlatımla, kimlik ve farklılık ekseninde bir öteki olma durumu ile ayrımcılığa uğrama konusu da kentsel dönüşüm projeleri ile ilgili haber başlıklarının birkaçında yer almaktadır.

Evi Yıkılacak Roman Kadın Olmak Daha da Zor (13.09.006).

Türkiyeli Romanlar Haklarını Savunuyor (12.03.2007).

Kentsel Dönüşüm Projeleri Ayrımcıdır (21.03.2007).

Haber başlıklarının bazılarında tırnak içinde alıntılara başvurulmakta ve kentsel dönüşüm projesine kapsamındaki mahalle ve semt sakinlerinin bu konudaki tanıklığı ile tercihlerine yer verilmektedir. Birkaç başlıkta ise birinci çoğul şahıs söylemi ile kurulan cümleler, başlık olarak kullanılmakla birlikte bunlar tırnak içi alıntı yöntemi kullanılmadan verilmektedir.

"Bu Hayat Bizim Hayatımız, Satmıyoruz" (02.11.2007).

"Hür Doğduk, Hür Yaşarız, Kime Ne?" (16.11.2007).

"Sulukule'de Yıkım Can Güvenliği Gözetmeden Sürüyor" (28.08.2008).

Evimizi, Tarihimizi, Kültürümüzü Yıkmayın (15.07.2006).

İktidar Evlerimizi Elimizden Alıyor (17.03.2007).

Bu İş Düzeltmezseniz Size Oy Yok (23.06.2007).

Son olarak başlıkların, habere konu olan kentsel dönüşüm projesiyle ilgili özellikle bu proje kapsamındaki semt ve mahalle sakinlerini odağa yerleştiren genel bir perspektif sunduğu söylenebilmektedir.

5.1.2. Haber Girişleri

Haber anlatısının önemli bir parçasını oluşturan haber girişleri, hem ana olayı özetleyen hem de haberin ana fikrini okuyucuya sunan bölümdür (Özer 2000: 83-84). Buna koşut olarak incelenen haberlerin spot ve haber girişlerinde de olayı özetleyen genel bir bilgilendirmenin yapıldığı ve metnin ana fikrinin verildiği görülmektedir. Bir başka ifadeyle, haberin spot ve girişleri, bunları okuyanların habere konu olaya ilişkin genel bir bilgi edinmesini sağlayacak niteliktedir.

Şehir Plancıları Odası, meclis gündemine gelen Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Tasarısının rant odaklı olduğunu belirterek, ilgili tüm toplumsal kesimleri kapsayacak katılımcı bir içerik sağlanana kadar tasarının geri çekilmesini istedi. (31.03.2005).

Sulukulenin kentsel dönüşüm planı içinde yıkılması planına karşı kurulan 40 Gün 40 Gece Sulukule Platformu, ilk etkinliğini 24 Mart Cumartesi günü gerçekleştirecek. Platformda, planla Sulukulenin tarihi ve kültürel dokusunun yok olacağı belirtiliyor. (22.03.2007).

Sulukule’de bugün yine yıkım vardı. Fatih Belediyesi’nin kentsel dönüşüm projesi kapsamında bu sabah 06.30’dan itibaren Neslişah ve Hatice Sultan mahallelerindeki bina ve gecekonduların yıkım işlemi akşam saatlerine kadar sürdü. (28.08.2008).

Haber girişlerinde en dikkat çekici nokta, başlıklarda olduğu gibi burada da ağırlıklı olarak kentsel dönüşüm projesinden doğrudan etkilenen semt ve mahalle sakinlerinin bakış açısı ve yaşadıklarının yansıtılmasıdır. Diğer bir ifadeyle, bu haber aktörlerinin karşı karşıya kaldıkları sorunlar ve yine kendi söylemleri üzerinden kentsel dönüşüm projesinin eleştirisi, haber girişlerinde büyük ölçüde yer alan temel nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda bazı haberlerde, söz konusu projenin rant ve ayrımcılık yaratma gibi birtakım olumsuz yön-

lerine göndermede de bulunulduğu görülmektedir.

Şehir Plancıları Odası, meclis gündemine gelen Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Tasarısının rant odaklı olduğunu belirterek, ilgili tüm toplumsal kesimleri kapsayacak katılımcı bir içerik sağlanana kadar tasarının geri çekilmesini istedi. (31.03.2005).

Eğlence mekânlarını kapatarak önce işlerimizi ellerimizden aldılar. Ödeyemediğimiz faturalar nedeniyle elektriğimiz, suyumuz kesildi. Şimdi de evlerimizi, geçmişimizi almak istiyorlar. Hükümetten beklentimiz yok. Evlerimizi yıktırmayacağız... (15.07.2006).

Kağıthane’de kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde evlerinin yıkılmasını bugün protesto eden Romanlar Zoraki göçebelige hayır diyor. Çeribaşı Atmaca: Çocuklar devletin Romanlara uyguladığı ayrımcılığı görerek büyüyor. Fransa’daki göçmenler gibi. (13.09.2006).

Romanlar ayrımcılık görüyor, eğitime, adalete, sağlığa, istihdama erişim ve barınma hakları yoğun şekilde ihlal ediliyor ve hak aramada zorluk yaşıyorlar. Ama bir şeyler değişiyor. Türkiyeli Romanlar örgütleniyor, insan hakları savunucularını yaratıyor. (12.03.2007).

Kentsel dönüşüm ve yenileme projeleri ayrımcılığı kışkırtan projelerdir. Bu projeyi belediye bilinçli olarak basına Sulukule projesi diye lanse etti. Fatih Belediyesinin bu projedeki sloganı şudur bana göre parçala, birbirine düşür ve yut. (31.03.2007).

Kentsel Dönüşüm Projesi nedeniyle yıkılan evlerinin enkazı üzerine çadır kuran ve bu çadırlarda yaşayan Ayazmalılar servis ücreti ödeyecek paraları olmadığı için çocuklarını yürüyerek okula gönderiyorlar. Mahalleye en yakın okul ise yürüyerek bir saatlik mesafede olan Şahintepe Alparslan İlköğretim Okulu. Ayazmalılar eğer bir çözüm bulunmazsa kış geldiğinde çocuklarını okula gönderemeyeceklerini söylüyorlar. (18.10.2007).

Sulukule’de yıkımlar sürüyor. Semtte telefon ve elektrikler kesik, sokaklar moloz yığınlarıyla kaplı. Platformdan Ozan: “Tedbir almadan, etrafta çocuklar varken yıktılar ve gittiler. Ne

haberleşebilmek mümkün, ne ambulansın girebilmesi” diyor. (28.08.2008).

İÜ’de başlayan sempozyumda konuşan Kurtuluş, kentlerin sınıfların birbirine değmeden yaşadıkları alanlar haline getirilmesinin altında neo-liberal politikaların yattığını söyledi. “Yoksullar suç işler” miti kentsel dönüşümü meşrulaştırmak için kullanılıyor. (09.10.2008).

Arkasında hiçbir kamu yararı bulunmayan bir rant projesi uğruna iyi kötü barındıkları evlerinden, memleketlerinden atılan yoksul Romanlar dört bir tarafa dağıldı. (17.06.2009).

Bazı haberlerin spot ve girişlerinde de projeden etkilenen mahalle ve semtlerin sakinlerine yönelik desteklerden ve dayanışma eylemlerinden söz edilmektedir.

Sulukulenin kentsel dönüşüm planı içinde yıkılması planına karşı kurulan 40 Gün 40 Gece Sulukule Platformu, ilk etkinliğini 24 Mart Cumartesi günü gerçekleştirecek. Platformda, planla Sulukule’nin tarihi ve kültürel dokusunun yok olacağı belirtiliyor. (22.03.2007).

Sulukule Platformu, Fatih Belediyesinin kentsel dönüşüm projesi kapsamında yıkmak istediği atölyeyi kurtardı. Belediye Başkan Yardımcısı’yla görüşen Platform’dan Foggo “atölyeyi şimdilik kurtardık ama yıkımlar sürüyor” diyor. (09.01.2009).

Manu Chao, Fransa’nın Bayonne kentindeki konserine üzerinde “Sulukule Susmayacak” yazılı tişörtle çıkarak kentsel yenileme projesiyle evleri yıkılan Romanlara destek oldu. (20.08.2008).

Roman punk grubu Gogol Bordello, kentsel dönüşüm kapsamında evleri yıkılan Sulukuleliler için yaptığı şarkıyı konserlerinde seslendiriyor. (17.08.2009).

Son olarak, incelenen haberler içerisinden bazılarının spot ve girişlerinde ise bu projeden etkilenen mahalle ve semt sakinlerinin görüşlerinin alınmadığına ve bu bağlamda mahalle/semte sakinlerinin fikirlerinin dikkate alınarak ortak bir noktanın üretilmesi gerekliliğine (ya da bunun böyle yapılmayarak tek taraflı bir durumun varlığına) işaret edilmektedir.

Bizler sizden çok şey istemedik. Bu mahallede bin yıldır yaşayan insanları birbirlerinden, evlerinden, kültürlerinden, yurtlarından ayırmadan; aynı Balat-Fener projesi gibi bir proje uygulamanızı istedik. Ama siz bizi hiç dinlemediniz. (17.03.2007).

Sulukule’deki kentsel dönüşüm projesinin durdurulmasını; belediye, orada yaşayan insanlar ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla bir komisyon kurulmasını istiyoruz. Ama belediye kendi dediğini dayatıyor; bizi oyalayarak zaman kazanmaya çalışıyor. (30.06.2007).

Bir dönüşümün kaçınılmaz olduğu ortada ancak çözüm, mahalleleri Romansızlaştırmaktan değil Romanların yaşam koşullarını buldukları yerde iyileştirecek projelerden geçiyor. Bunu da mahalleliler ve uzmanlarla yapmak gerekiyor. (04.08.2007).

Sulukuleliler, “Madem burayı dönüştürecekler, zenginlere değil bize yapsınlar, Fener, Balat projeleri gibi olmalı” diyor. (02.11.2007).

Başbüyük Güzelleştirme ve Yardımlaşma Derneği Başkanı Kaya ve avukat Çelik: Kentsel Dönüşüm projesi halkın kaygılarını dikkate almıyor, mahallelinin rızası olmadan projenin yürütülmesi mümkün değil. (21.03.2008).

Netice itibarıyla, yurttaş gazeteciliğinin temel ilkeleri bağlamında düşünüldüğünde, incelenen haberlerin spot ve girişlerinde ağırlıklı olarak olaydan bizzat etkilenen tarafların habere dahil edildiği ve merkeze alındığı yurttaş eksenli bir bakış açısının yerleşmiş olduğu görülmektedir. Spotlar ve girişler, habere konu olan olayın özet bilgisini ve ana fikrini taşıdığı için burada mahalle/semte sakinlerinin perspektifinin ve söz konusu projenin getirdiği olumsuzlukların, ilk etapta karşılaşılan noktalar olduğu ortaya çıkmaktadır.

5.2. Şematik Çözümleme

Şematik çözümleme kapsamında araştırmada incelenen haberlere bakıldığında, kentsel dönüşüm projesiyle ilgili tüm toplumsal kesimleri kapsayacak nitelikte bir haber söylemi oluşturulmaya çalışıldığı gözlenmektedir. Söz konusu haberlerde kentsel dönüşüm projesinin siyasi, ekonomik ve toplumsal arka planının ön plana

çıkarıldığı ve habere konu olan olayların toplumsal ve tarihsel bağlamı ile haberleştirildiği söylenebilmektedir.

Neoliberalizmin Türkiye için yeni, ABD’de çoktan foslanmış hava deliği “inşaat balonu”nun ürünü Kentsel Dönüşüm Projesi’yle zaten yetersiz koşullarda yaşadıkları evlerinden zorla çıkarılıyorlar. Evlerinden ediliyorlar ve yoksunluk içinde çocukları ölüyor. İkametgahsız kaldıkları için bu bahaneyle çocukları okula alınmıyor. Kamu hizmetlerinde Roman oldukları ya da uğradıkları ayrımcılığın sonucu kayıt dışı oldukları için reddediliyorlar. (12.03.2007).

Roman kültürü üzerine çalışan sosyolog Suat Kolukırık da toplumsal belleğe işaret ediyor. “Bu tarihsel dışlanma bilinciyle bağlantılı bir geri duruş 10 yüzyıldır Romanlar bütün dünyada dışlanıyorlar.” (12.03.2007).

Sulukule’de neler oluyor?

Dünyadaki ilk Roman yerleşimi olmasıyla uluslararası bir öneme sahip Sulukule’deki Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri’nde 759 hak sahibi ve hissedarla 303 kiracı olmak üzere aileleriyle birlikte 3 bin 500 Roman ikamet ediyor. “Kentsel Dönüşüm Projesi” kapsamında 13 Aralık 2006 tarihinde Sulukule için çıkan “Acele Kamulaştırma Kararı”nın ardından Sulukuleliler yürütmenin durdurulması talebiyle İstanbul İdare Mahkemesi Başkanlığı’na dava açtı... Dava sürerken Fatih Belediyesi yıkımlara başladı... (22.03.2007).

Sulukule Platformu tarihi Sulukule semtinin “Kentsel Dönüşüm” projesi adı altında yok edilme girişimine karşı direnen ‘yaşam savunucuları’ tarafından oluşturulmuştu. (20.08.2008).

Haberlerin ana çerçevesi ve haber konusu olayların sunuş biçimi açısından da kentsel dönüşüm projesiyle ilgili tarafların sesine yer veren, mahalle ve semt sakinlerinin projeye karşı yürüttükleri mücadeleyi dile getiren ve aynı zamanda sıradan vatandaşın katılımcılığını da destekleyen bir yaklaşım izlendiği dikkati çekmektedir.

Sulukule’de bakkallık yapan Asım Hallaç (1): Kentsel yenileme ve dönüşüm projelerinden

etkilenecek sokakta kalacak yoksul insanlar adına onlara (yasayı çıkaranlara) bunu düşünmelerini ve buna göre hareket etmelerini hatırlatırım. Bu yasa çıkartılırken basın-yayın, sivil toplum kuruluşları, tarihçiler, mimarlar, mühendisler, vakıflar, Anıtlar Kurulu, hukukçular ve en önemlisi siyasetçiler neden sessiz kaldınız? (17.03.2007).

Sulukule’nin kentsel dönüşüm projesiyle yıkılması söz konusuysen, Sulukule’de yaşayanlarla dayanışmak amacıyla “40 gün 40 gece” etkinlikleri başlıyor... Sulukuleliler, sivil toplum kuruluşları, sanatçılar, müzisyenler, mimarlar, sosyologlar, şehir plancıları, akademisyenler ve gönüllülerin çabasıyla 40 gün 40 gece Sulukule Platformu’nun ilk etkinliği Cumartesi günü gerçekleştirilecek. (22.03.2007)

Bu projenin hedef aldığı insanlar koyun sürüsü mü ki çoban istediği yere sürsün... Hayır davamızı sonuna kadar savunacağız, eyleme devam edeceğiz ve ediyoruz.. (30.06.2007).

“Biz Romanız. Başka yerde bizi istemiyorlar. Okumamız yazmamız yok. Zorla evlerimizi ellerimizden almak, yıkmak bizi sürmek istiyorlar.” (02.10.2007).

“Zenginler gelip saraylarda otursun diye bizleri yerimizden edecekler.” (16.10.2007).

“Ben 50 yaşındayım... 30 sene evlere temizliğe gittim de yaptım o evi. Bir 30 sene daha çalışabilir miyim ben?...” (21.06.2008).

Toplantılar, direniş, dernek, eylem, örgütlenme, devlet, polis... Yaşlı kadınlar da eylemde. Sadece mahallelerindeki de değil üstelik. “Başbüyük’te Hayatı Biz Kurduk”, “Barınma Hakkımız Engellenemez” yazılı afişleriyle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası (SSGSS) mitingine de katılıyorlar. (21.06.2008).

Buna paralel olarak, internet mecrası olarak bianet.org her türlü yasak ve sansüre karşı da bir kamuoyu oluşturmaya yönelik olarak kullanıcılarını Türkiye’den erişimi engellenen internet sitelerine nasıl ulaşacakları konusunda bilgilendirmektedir. Aynı zamanda blogger.com ve blogsot.com gibi internet sitelerinin mahkeme kararıyla Türkiyeli kullanıcıların

erişimine kapatılmasına ilişkin bianet.org'da yer alan bir haberde söz konusu mahkeme kararı yurttaşların iletişim ve örgütlenme özgürlüğüne müdahale olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'den erişimi engellenen internet sitelerine çeşitli yollarla ulaşmak mümkün. bianet'in bu konudaki kılavuzunu okumak için tıklayın. (27.10.2008).

"Mahkemenin bu kararıyla internet kullanıcıları her gün okudukları, yazdıkları, hayatlarına dair ayrıntıları paylaştıkları, düzenledikleri eylem ve etkinlikleri duyurdukları internet günlüklerine artık ulaşamıyor. Buna bir örnek kentsel dönüşüm projesi nedeniyle yıkımların gerçekleştiği Sulukule mahalle sakinlerinin yaşadıklarını ücretsiz duyurabildikleri sulukulegunluğu.blogspot.com'dan Funda Oral "karar utanç verici" diyor. (27.10.2008).

Ayrıca, incelenen haberlerde kentsel dönüşüm projesi nedeniyle yaşanan sorunlara ilişkin olarak bizzat mahalle sakinleri ve çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından getirilen çözüm önerilerine de yer verildiği görülmektedir. Benimsenen habercilik anlayışı, olaydan olumsuz biçimlerde etkilenen tarafları odağa alan ve bu bağlamda kamusal faydayı ön plana çıkaran çözüm odaklı bir habercilik pratiğini ortaya koymaktadır.

Birincisi, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti projesinin şemsiyesi altında çok aktörlü bir komisyon oluşturulması ve çok aktörlü komisyonun 2007 sona ermeden önce kentsel yenileme projesini iyileştirip güncelleştirmesi. İkincisi, çok aktörlü komisyon çalışmalarını sürdürürken sürecin durdurulması, yani arsa, ev satışı ile evlerin yıkımının durdurulması. (30.06.2007).

Bir dönüşümün kaçınılmaz olduğu ortada ancak çözüm, mahalleleri "Romansızlaştırmak"tan değil Romanların yaşam koşullarını buldukları yerde iyileştirecek projelerden geçiyor. Bu projelerin ortaya çıkması için de, sadece o mahallenin nasıl bir çekim merkezi haline geleceğini hesaplayan ekipler değil, içinde başta o mahallelerde yaşayan Romanların, mimarların, sosyologların, ilgili sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin de yer aldığı dayanışma kurulları oluşturmak gerekiyor. (04.08.2007).

"Madem burayı dönüştürecekler, zenginlere değil bize yapsınlar. Fener, Balat projeleri gibi olmalı." (02.10.2007).

Böylesi bir habercilik anlayışının doğal sonucu olarak haber kaynakları da akredite kaynaklardan farklılık göstermektedir. İncelenen haberlerin kaynaklarına bakıldığında, projeden etkilenen mahalle ve semt sakinlerinin yanı sıra özellikle projeye getirdikleri eleştirilerle gündeme gelen çok sayıda sivil toplum kuruluşunun akredite haber kaynaklarına tercih edildiği belirlenmiştir. Söz konusu sivil toplum kuruluşlarından bazıları ise şunlardır:

Türkiye Mimar Mühendis Odaları Birliği (TMMOB), Şehir Plancıları Odası, Ezilenlerin Sosyalist Platformu (ESP), Göç-Der., Sulukule Platformu, Sulukule Roman Kültürünü Geliştirme ve Dayanışma Derneği, İnşaat Mühendisleri Odası (İMO), Edirne Roman Kültürünü Araştırma Geliştirme ve Yardımlaşma Derneği (EDROM), Başbüyük Koruma ve Güzelleştirme Derneği, Helsinki Yurttaşlar Derneği, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)...

Toplu Konut İdaresi (TOKİ), İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), Fatih ve Küçükçekmece Belediyeleri ile yöneticileri ise haberlerde yer alan resmi ve akredite haber kaynakları olarak karşımıza çıkmakla birlikte, bu haberlerde akredite kaynak kişi ya da kurumlara dayanılarak kurulan durum tanımlarının dışında alternatif ya da karşıt bir bakış açısı görülmektedir.

Televizyon spikeri Fatih Belediyesi Başkanı Mustafa Demir'e "Sulukuledeki insanlar sizin projenize karşı çıkıyorlar, mahallelerinden ayrılmak istemiyorlar, sizi suçluyorlar. Ne diyorsunuz..." diye sorunca Fatih Belediyesi Başkanı bu soruya biraz da sinirlenerek "Bu Sulukule benim başımı çok ağrıttıyor. Avrupa'dan çok eleştiriliyorum bu konuda. Zaten 14 proje yırttım attım şimdi yenisini hazırlıyorum. Gerekirse bu projeyi geri çekebilirim" diye cevap verdi. (31.03.2007).

"Dünya Mirası" listesindeki İstanbul'u denetleyen UNESCO heyeti ise, Sulukule Kentsel Dönüşüm projesi ve.... gibi konular da dahil olmak üzere İstanbul'un denetimden olumlu

not aldığı duyurduğu İstanbul Belediye Başkanı Kadir Topbaş’ı düzelterek “Yanlış anlaşıldık” dedi. (16.05.2008).

Neden TOKİ kentlerin geleceğini her türlü kamusal güç adına ipotek altına almaktadır?

TOKİ Başkanı Erdoğan Bayraktar’ın açıklamaları gecekondularını hedef gösterir niteliktedir... “Bize göre terörün arkasında gecekondulaşma var...” (22.10.2008).

Netice itibariyle, haberler sonuçları açısından değerlendirildiğinde haberlerin yapılandırılması sürecinde egemen/hâkim söylemlerin yeniden üretilmediği ve karşıt söylemlerin kurulmasına izin verildiği görülmektedir. Yaygın ya da egemen medyada genellikle iktidardan/güçlüden yana kurulan haber söylemi söz konusu haberlerde ezilen/mağdur konumdaki yurttaş üzerinden üretilmektedir. Kısacası; bilet, kentsel dönüşüm projesi ile ilgili olayları haberleştirirken toplumsal eşitsizliğin metinler aracılığıyla tekrar üretilmesinin önüne geçen farklı ya da alternatif diyebileceğimiz bir habercilik anlayışı benimsemiştir.

6. MİKRO YAPISAL ÖZELLİKLER

Söylem analizinin diğer ana bölümü olan mikro yapısal çözümleme bağlamında sentaktik, bölgesel uyum, kelime seçimleri ve haberin retorik değeri değerlendirilmektedir. Sentaktik çözümleme kapsamında genel olarak haberlerde kullanılan cümle yapılarının aktif/pasif, uzun/kısa ve basit/karmaşık olup olmadığı incelenmektedir. Çalışmada, cümlelerin etken ya da edilgen yapıda olup olmadığı üzerine yoğunlaşmıştır.

Bilet’te kentsel dönüşüm projesi ile ilgili yer alan haberlerde cümlelerin aktif/pasif olma durumlarına bakıldığında; haberlerde etken ve edilgen cümle yapılarının birlikte kullanıldığı görülmektedir. Cümlelerin yapısıyla ilgili bu tablodaki esas nokta ise hem aktif hem de pasif yapıdaki cümlelerin, kentsel dönüşüm projelerine yaklaşımının eleştirel bir tonda olmasıdır. İncelenen haberlerin içerisindeki cümleler edilgen bir yapıda olsa bile hem o cümlede hem de haberin genelinde kentsel dönüşüm projesinin, ilgili mahalle ve semt sakinlerine getirdikleri olumsuzluklar üzerinden işlenen eleştirel bir ton hâkimdir. Bir başka ifadeyle,

aktif yapıda kurulan cümleler, kişilerin ve (projenin olumsuz yönlerine dikkat çeken) bazı kurumların söz konusu projelere yönelik tavrını ya da yaklaşımını ortaya koyarken, incelenen haberlerde yer alan pasif yapıdaki cümleler de bu yönde bir işlev görmektedir. Kentsel dönüşüm projelerinin yürütücüsü konumundaki kurumların proje kapsamındaki uygulamaları da ağırlıklı aktif bir cümle yapısıyla verilmekle birlikte bazı haberlerde söz konusu uygulamalar pasif bir yapıda verilmiş olsa dahi temelde bu durumun olumsuzluğuna işaret edilmektedir.

Türkiye Mimar Mühendis Odaları Birliği (TMMOB) Şehir Plancıları Odası Yönetim Kurulu, ...belirterek... geri çekilmesini istedi. (31.03.2005).

Kentsel Dönüşüm Projesi’ni geliştiren müdürlük, ... yıkma kararı aldı. (15.07.2005).

Kentsel mekândaki dönüşümlerin önünü açacak yerel ve merkezi politik kararlar, yasa ve yönetmeliklerde yapılan düzenlemeler ve “dünyaya açılma” söylemi ile meşrulaştırılmıştır. (20.08.2005).

Mitingin açılış konuşmasını... Mehmet Leylek yaptı. (29.08.2005).

Yıkımlara karşı mitingde... sloganı atıldı. (29.08.2005).

Bu projelerle... mahallerinin bir bölümü için yıkılma kararı alındı. (15.07.2006).

İMO İstanbul Şube Başkanı Gökçe... ifade ediyor. (17.08.2006).

Kağıthane’de belediye... 13 evi yıktı. (13.09.2006).

Neoliberalizmin Türkiye için yeni, ... ürünü Kentsel Dönüşüm Projesi’yle zaten yetersiz koşullarda yaşadıkları evlerinden zorla çıkartılıyorlar. (12.03.2007).

Sulukuleliler, ... çabasıyla kurulan 40 Gün 40 Gece Sulukule Platformu’nun ilk etkinliği ... gerçekleştirilecek. (22.03.2007).

... Fatih Belediyesi ... yıkımına başladı. (22.03.2007).

İstanbul/Maltepe’ye bağlı Başbüyük Mahallesi sakinleri, ... direnmeye devam ediyor. (21.03.2008).

TMMOB Mimarlar Odası ... bir kez daha soruyor ... dikkat çekiyor. (16.08.2008).

Küçükçekmece Belediyesi'nin ... yıkmasının ardından ... Ayazmalılar, ... kurmuştu. Belediye, ... bir daha yıktı. (14.11.2008).

Özel Kalem Müdürünün ... vaat ettiğini söyleyen Aydın, ... diye konuşuyor. (14.11.2008).

Aktivistler ... yıkımını engelledi. (09.01.2009).

Atölyeyi yıkamayan ekiplerin ... binayı yıktıklarını aktaran Foggo ... dedi. (09.01.2009).

İstanbul, uluslararası sermaye tarafından yıkılıyor ... (15.05.2009).

İnsanlardan, kültürden ve tarihten para eden ne kalmışsa, ... istifleniyor. (17.06.2009).

Fatih Belediyesi eleştirileri ... geçiştirmeye çalışıyordu. (17.06.2009).

*Roman punk grubu **Gogol Bordello**, ... seslendiriyor. (17.08.2009).*

Bianet'te kentsel dönüşüm projeleri ile ilgili olarak incelenen haberlere kelime seçimleri açısından bakıldığında; kentsel dönüşüm projesi olarak tanımlanan projelerin haberlerin büyük bir çoğunluğunda "yıkım" kelimesi ve bu kelimenin fiil halleri ile birlikte kullanıldığı görülmektedir. Haberler içerisinde kullanılan bu kelime ile fiil halleri, proje kapsamında ilgili mahallelerde gerçekleşen olayları/ yıkımları anlatmakla birlikte haberlerin genel bağlamı içerisinde olumsuz bir duruma gönderme yapan bir tonda kullanılmaktadır. Bir başka anlatımla, yıkım kelimesi ve onun fiil hallerinin kullanımı üzerinden mahalle sakinlerinin karşı karşıya kaldıkları olumsuzluklara ve yaşadıkları sıkıntılara gönderme yapıldığı söylenebilmektedir. Bunun yanı sıra haberlerin bir bölümünde kentsel dönüşüm projesi, niteliğine ya da olumsuz sonuçlarına işaret eder nitelikteki "rant", "barınma hakkı", "ayrımcılık", "zengin-yoksul (zengin-yoksul karşıtlığı)" gibi kelimeler ile birlikte kullanılmaktadır. Yine "Roman", "Romanlar", "Romansızlaştırma" gibi kelimelerin kullanıldığı bazı haberlerde kimlik üzerinden gerçekleşen bir ayrımcılığa dikkat çeken bir söyleme de rastlanmaktadır. Bu haberlerde, söz konusu projelerin Roman kimliğine yönelik ayrımcı bir karakter taşıdığına işaret edilmeye çalışılmaktadır.

Yıkımlara karşı birlik ve dayanışma duygusunun öne çıktığı ... (29.08.2005).

...konuşmalar, Kentsel Dönüşüm Projesi'nin sermayeye yeni rant alanları açmak adına emekçi halkın barınma hakkının gaspı anlamına geldiğini vurguladı. (29.08.2005).

Sulukule'deki evlerin yıkılmasına karşı mücahedelelerinde... (15.07.2006).

Romanlar, "Evlerimizi yıkmayın. Zoraki göçebelige hayır" dediler. (13.09.2006).

... yıkımla birlikte göçebe olarak yaşayacak ya da sokağa düşecekler. (13.09.2006).

Kentsel dönüşüm ve yenileme projeleri ayrımcılığı kışkırtan projelerdir. (31.03.2007).

... Romanların yaşadıkları mahallelere yönelik benzer projeler dikkat çekiyor. (04.08.2007).

Zaten kağıt üzerinde Roman kimlikleriyle hiçbir zaman var olmamışlardı. (16.11.2007).

... kentsel dönüşüm projesi gündeme gelip de Başbüyük dendiğinde barınma hakkı, yıkımlar gibi konular dışında ... (21.06.2008).

... yerinden edilenlerin seçimindeki sıralamada rant bölgelerinin tanziminin yanı sıra ... (13.05.2009).

Haberlerin retorisi açısından ise hem sayılar ve istatistikler verilerek haberin inandırıcılığı sağlanmaya çalışılmakta hem de haberin ikna edici olması için alıntılara başvurulmaktadır. Dolayısıyla haberde tarafsızlığı sağlamanın en genel geçer yolunun alıntılara başvurmaktan geçtiği söylenebilmektedir (İnal 1994: 157).

Bu bağlamda bianet'te kentsel dönüşüm projeleri ile ilgili haberlerin retoriksel yapıları değerlendirildiğinde; haberlerde inanılabilirliğin kurulması ve ikna ediciliğin sağlanması amacıyla birçok rakam kullanıldığı ve sıkça bu projeden etkilenen mahalle/semte sakinleri ile onlara destek olan kişilerden (bilim insanları, aktivistler, uzmanlar, vb.) alıntılara başvurulduğu görülmektedir. Ayrıca bazı haberlerde belediye gibi akredite kaynaklardan alıntılara yer verilmeyle birlikte bunların, haberin genel akışı içinde söz konusu alıntının eleştirilmesi ya da çürütülmesi amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Bu duruma verilebilecek örnekler şu şekildedir:

... belirten Leylek, “Bu saldırının adı Kentsel Dönüşüm Projesidir. Bu saldırının merkezinde ... uluslararası sermayeye ve emlak spekülâtorlerine yönelik rantsal dönüşüm projesi olduğunu görüyoruz” diye konuştu. (29.08.2005).

Dernek Başkanı **Şükrü Pündük**, Neslişah ve Hatice Sultan Mahallesi’nde yaklaşık üç bin beş yüz Romanın ikamet ettiğini söylüyor. (15.07.2006).

... söyleyen Pünçük, “Örneğin dört kattan fazlasına izin vermiyorlar. Ancak aynı alan kapsamında zenginlerin oturduğu sitelerde 10 katlı apartmanlar var...” (15.07.2006).

... mahalle sakinlerinden 66 yaşındaki Hallaç, “Sulukule’de bir tarih yıkılmak isteniyor...” diyor... (15.07.2006).

... Romanların oturduğu 13 evi yıktı. (13.09.2006).

... kadınlardan biri “Burada 50 ev varsa hiçbirinde bilgisayar yok...” (13.09.2006).

... Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri’nde 759 hak sahibi ve hissedarla 303 kiracı olmak üzere, aileleriyle beraber 3 bin 500 Roman ikamet ediyor. (22.03.2007).

... projeden, 740 hisse sahibi ve yaklaşık 500 kiracı aile etkileniyor. (02.11.2007).

... Emekli Necati Celil, emekli Emrullah Kumral ve altı çocuğu olan işsiz Hüsamettin Özgüven, “Biz Romanız. Başka yerde bizi istemiyorlar. Okumamız yazmamız yok. Zorla evlerimizi ellerimizden almak, yıkmak bizi sürmek istiyorlar” (02.11.2007).

22 bin kişinin ikamet ettiği mahallede... 4 kişi yaralanmış, 8 kişiye göz altına alınmıştı. (21.03.2008).

Yapıcı’nın verdiği bilgiye göre ... (21.08.2008).

Sulukule Platformu’ndan **Neşe Ozan**, Kuruçınar Sokak, Muhtar Muhittin Sokak ve Sarmaşık Sokak’ta yaklaşık 10 binanın yıkıldığını söylüyor. (28.08.2008).

... yıkım ekipleri, 18 ailenin yaşadığı barakaları yıktı. (14.11.2008).

Semtin yüzde 3’üne tekabül eden mülk sahipleri... (13.05.2009).

İçlerinde 75 yaşında, istemeye istemeye 15 sene sürecek bir borç yükünü kabullenenler oldu. (17.06.2009).

... belediye yetkilisi ... “... Roman kültürünü tanıyacak bir kültür merkezi inşasının” da olduğunu söyleyerek sözlerini bitiriyor. Artık orada yaşamayacak olan Romanlar için bir kültür merkezi fikrini duyan herkes –en çok da Romanlar- kahkahayı basıyor. (04.08.2007).

Belediye Başkanı’nın “halkı teneke evlerden kurtarıyoruz” sözleri tamamen gerçek dışıdır. (17.06.2009)

Belediye’ye göre ... Ne var ki, Belediye meseleyi kiracıların gözünden bakarak anlamaya hiç çalışmadı. (17.06.2009).

SONUÇ

Gazetecilik anlayışı ve pratikleri açısından kendine özgü birtakım argümanlar ortaya koyması ile görece yeni bir gazetecilik formu olarak değerlendirilebilecek yurttaş gazeteciliği, özünde habercilik, medya ve demokrasi konularının kesiştiği bir denklemin içerisinde yer almaktadır. Bu bağlamda, yurttaş gazeteciliğinin demokrasinin işleyişindeki sorunlu noktalara ve özellikle medya ile bağlantılı durumlara temas eden bir çözüm önerileri seti ya da iyileştirme anlamında bir formülasyonlar dizisi olduğu söylenebilmektedir. Yurttaş gazeteciliği, bunu yaparken temelde haberleri yurttaş odaklı inşa etmekte ve böylelikle, egemen söylemler ve akredite kaynaklardan ziyade yurttaşların sorunlarından ve beklentilerinden yana bir denge kurmaktadır.

Alternatif medya açısından önemli potansiyeller ve avantajlar barındıran internet teknolojisi ve haberciliği ise yurttaş gazeteciliğinin uygulanabilirliği açısından önemli bir mecra olabilmektedir. Bu bağlamda, çalışmada bianet.org örneğinde İstanbul’daki kentsel dönüşüm projesi ile ilgili haberlerin hangi söylem pratikleri aracılığıyla inşa edildiği incelenmiştir.

Söylem analizi kapsamında elde edilen bulgular içerisinde öncelikle haber girişleri ve başlıklara bakıldığında; genel olarak kentsel dönüşüm projelerinden etkilenen mekânlarda yaşayan insanların yaşadıkları olumsuzluklara gönderme yapan bir söylemin hâkim olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle, başlık ve haber girişlerinde kentsel dönüşüm projesinden etkilenen yaşam alanlarındaki insanların karşı karşıya kaldıkları sorunlar ile bu projenin yol açtığı olumsuzluklara dikkat çekildiği söylene-

bilmektedir. Başlık ve haber girişlerine ağırlıklı olarak sinen ve okuyucuları ilk etapta bu yönde bir tablo ile buluşturan bu söylemin, yurttaş gazeteciliğinin üzerine oturduğu temel ilke olan yurttaş odaklılık-yurttaş merkezlik ile koşut bir nitelik taşıdığı değerlendirilmesi yapılabilmektedir.

Bianet'te, kentsel dönüşüm projesi ile ilgili incelenen haberlerde birincil tanımlayıcıların oluşturdukları durum tanımlarının dışına çıktığı, bizzat sorunun muhatabı olan ve projeden doğrudan etkilenen mahalle ve semt sakinlerinin söylediklerine dayanan bir haber dili oluşturulduğu bulgulanmıştır.

Söylem analizi çerçevesinde sentaktik, kelime seçimleri ve haberlerin retorikliği değerlendirildiğinde ise incelenen haberlerde genel olarak kentsel dönüşümü olumsuzlayan söyleme paralel bir söylem ile karşılaşmaktadır. Bu bağlamda, haberlerde yine bu projeden etkilenen mahallelerde yaşayan insanların bakış açısını ve onların yaşadıkları sorunları merkeze alan eleştirel tonda bir söylemin hâkim olduğu söylenebilmektedir. Haberlerde proje kapsamındaki uygulamaların mahalle sakinlerine getirdiği olumsuzlukların yanı sıra rant, barınma problemi, ayrımcılık gibi birtakım noktalara da dikkat çekilmektedir. Bir başka dikkat çeken nokta ise bazı haberlerde haber söyleminin Roman kimliği üzerinden gerçekleşen bir ayrımcılık ya da dışlamaya gönderme yapmasıdır. Bir başka deyişle, kimlik ve farklılık eksenli bir söylem ile kurulan kimi haberler aracılığıyla projenin yapısal bir niteliğine de dikkat çekildiği belirtilebilmektedir.

Sonuç olarak, bianet.org örneğinde kentsel dönüşüm projesi ile ilgili incelenen haberlerdeki durum tanımlarının akredite kaynaklardan ziyade yurttaşları/mahalle sakinlerini odağa yerleştiren bir söylem aracılığıyla kurulduğu söylenebilmektedir. Bu durum, hem yurttaş gazeteciliğinin temel nitelikleri ile paralel bir söylem üzerinden haberlerin inşa edildiğini hem de akredite kaynaklara dayalı bir söylem yerine alternatif bir söylemin ikame edildiğini göstermektedir.

SONNOTLAR

(1) Sulukule'de bakkallık yapan Asım Hallaç bianet için Sulukule Günlükleri yazmaktadır.

KAYNAKLAR

Alankuş S (2003) BİA ve BİA Eğitim Çalışmaları Üzerine, Sevda Alankuş (ed), Gazetecilik ve Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

Alankuş S (2007) BİA² ve Hak Haberciliği Eğitim Çalışmaları Üzerine, Sevda Alankuş (ed), İnsan Hakları Haberciliği, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

Alankuş S (2009) Hak Haberciliği için; BİA Artık Bir Okul, Sevda Alankuş (ed), Gazeteciliğe Başlarken: Okuldan Haber Odasına, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

Atabek Ü (2003) İletişim Teknolojileri ve Yerel Medya İçin Olanaklar, Sevda Alankuş (ed), Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

Bailey O G, Cammaerts B ve Carpentier, N (2008) Understanding Alternative Media, McGraw Hill/Open University Press, Maidenhead.

Bennet W L (2003) New Media Power: The Internet and Global Activism, Nick Couldry and James Curran (eds), Contesting Media Power: Alternative Media in a Networked World, Rowman & Littlefield Publishers Inc., Lanham, Maryland.

Blazier T F ve Lemert J B (2000) Public Journalism and Changes in the Content of the Seattle Times, Newspaper Research Journal, 21 (3), pp. 69-80.

Cangöz İ (2003) Yurttaş Gazeteciliği ve Yerel Basın, Gazetecilik ve Habercilik, Sevda Alankuş (ed), IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

Cangöz İ (2008) Yurttaş Gazeteciliği İçin Bir İmkân Olarak Yerel Medya, 03-05 Kasım 2006 İstanbul Uluslararası Bağımsız Medya Forumu Başka Bir İletişim Mümkün Bildiriler, Sevilay Çelenk (haz), BİA IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

Çelenk S (ed) (2008) Başka Bir İletişim Mümkün, İstanbul Uluslararası Bağımsız Medya Forumu Bildirileri, 03-05 Kasım 2006, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

Couldry N ve Curran J (2003) The Paradox of Media Power, Nick Couldry and James Curran (eds), Contesting Media Power: Alternative

- Media in a Networked World, Rowman & Littlefield Publishers Inc., Lanham, Maryland.
- Curran J (2003) Global Journalism: A Case Study of the Internet, Nick Couldry and James Curran (eds), *Contesting Media Power: Alternative Media in a Networked World*, Rowman & Littlefield Publishers Inc., Lanham, Maryland.
- Downing J D H (1984) *Radical Media*, South End Press, Boston.
- Duran R (2003) Yurttaş Gazeteciliği, Gazetecilik ve Habercilik, Sevda Alankuş (ed), *Gazetecilik ve Habercilik*, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.
- İnal M A (1994) Haber Metinlerine Eleştirel Bakış: Temel Sorunlar ve Örnek Çalışmalar, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllığı, 135-163.
- İnal A (1996) *Haber Okumak*, Temuçin Yayınları, İstanbul.
- Karaduman M (2003) İnternet ve Gazetecilik, Sevda Alankuş (ed), *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya*, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Kürkçü E (2009) Başka Bir Tür İletişim Mümkün: bianet’in hikayesi, Sevda Alankuş (ed), *Gazeteciliğe Başlarken: Okuldan Haber Odasına*, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Lambeth E B (1998) *Public Journalism as a Democratic Practice*, Edmund B. Lambeth, Philip E. Meyer and Esther Thorson (eds), *Assessing Public Journalism*, University of Missouri Press, Columbia.
- Özer Ö (2000) Haberde Egemen Söylemin Yeniden Üretimi Türk Basınında Türkiye’deki İranlı Muhaliflerle İlgili Haberler, *Kültür ve İletişim*, 3(2), 76-97.
- Özer Ö (2009) *Eleştirel Haber Çözümlemeleri*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Shaffer J (2004) *The Media and Civic Engagement*, http://www.pewcenter.org/doingcj/speeches/s_grantmakers.html, Erişim: (07.12.2004).
- Tokgöz O (2001) Türkiye’de Yerel Medyanın Yapısı ve Örgütlenişi, *İletişim*, 9, 5-39.
- Tokgöz O (2003) *Temel Gazetecilik*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Törenli N (2005) *Yeni Medya ve İletişim Ortamı*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Uzun R (2006) *Gazetecilikte Yeni Bir Yönelim: Yurttaş Gazeteciliği*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Derg, 16, 633-656.
- van Dijk T A (1988) *News as Discourse*, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, New Jersey.